Grondstoffenakkoord

Intentieovereenkomst om te komen tot transitieagenda's voor de Circulaire Economie

Partners

De opstellende partners van dit akkoord, te weten:

- VNO-NCW en MKB-Nederland
- FNV, Federatie Nederlandse Vakbeweging
- VCP, Vakcentrale voor Professionals
- Stichting Natuur & Milieu
- VNG, Vereniging Nederlandse Gemeenten
- IPO, Interprovinciaal Overleg
- Unie van Waterschappen
- de Staatssecretaris van Infrastructuur & Milieu en de Minister van Economische Zaken, mede namens de Minister voor Wonen en Rijksdienst en de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (hierna gezamenlijk 'Rijksoverheid');

en:

ondersteunende partners die mede dit akkoord onderschrijven en in de uitvoering ervan willen bijdragen uit de geledingen van:

- Ondernemers
- Werknemers
- Milieu- en Natuurorganisaties
- Gemeenten, regio's, provincies en waterschappen
- Financiers
- Kennis- en onderwijsinstellingen
- Andere maatschappelijke organisaties, samenwerkingsverbanden en platforms

Bovengenoemde ondertekenaars, hierna gezamenlijk aan te duiden als "Partners", hebben samen de ambitie om de transitie naar de circulaire economie te versnellen. Deze transitie biedt veel kansen voor economie, milieu en samenleving.

Aanleiding

Onze samenleving draait op wat de aarde en de economie ons bieden: we gebruiken grondstoffen voor voedsel, onderdak, warmte, kleding, elektrische apparaten en mobiliteit. Die behoefte aan grondstoffen neemt de komende jaren toe, in Nederland en de rest van de wereld. Tegelijkertijd verspillen we nog veel grondstoffen waarmee we onnodig waarde verloren laten gaan, het milieu vervuilen en het klimaat beïnvloeden. In 2050 zijn er naar verwachting ruim negen miljard mensen die voldoende voedsel en schoon water nodig hebben en gezond, veilig en in welvaart willen leven binnen de grenzen die de planeet ons stelt ('*sustainable development goals*', *de SDG's*). Om dat mogelijk te maken, moeten en kunnen we in actie komen. Het is tijd voor de circulaire economie.

De laatste jaren hebben veel Partners al flinke stappen gezet om effectiever, slimmer èn winstgevender om te gaan met grondstoffen. Dat kan nog veel beter. We doen dat door niet alleen te sturen op kwantiteit, maar ook op kwaliteit en waarde; door onze afhankelijkheid van niet-hernieuwbare en kritieke grondstoffen te verminderen; door verspilling en vervuiling te stoppen. Bijvoorbeeld door producten en diensten te ontwerpen voor langdurig gebruik met het oog op zo min mogelijk waardeverlies. Daarmee worden kosten bespaard en wordt nieuwe werkgelegenheid gecreëerd. Goed voor het milieu en goed voor de economie. Partners zien dat een circulaire economie grote kansen biedt voor bedrijven, zowel voor de grote bedrijven als voor het MKB. Partners spelen in op dit toekomstperspectief door hun circulaire producten en diensten wereldwijd te vermarkten. Ook zien Partners kansen om in een circulaire economie de CO_2-uitstoot substantieel te verminderen door zuinig en slim om te gaan met grondstoffen, producten en diensten, waarmee zij invulling geven aan het VN klimaatakkoord van Parijs.

De transitie die hiervoor nodig is, betekent een stevige uitdaging voor alle Partners. Het zal een tijdrovend en complex proces zijn, waarin Partners samen innoveren en experimenteren, waarin zij leren om circulair te denken en te werken, flexibel inspelend op nieuwe inzichten en ontwikkelingen. Een proces waarin ook aandacht zal zijn voor de effecten op de arbeidsmarkt. Partners onderschrijven dat de maatschappelijke verandering die nodig is alleen kan slagen als er ook een sociale agenda wordt ontwikkeld. Een sociale agenda die mensen houvast biedt. Een sociale agenda waarin we oog hebben voor de effecten op de arbeidsmarkt, zodanig dat er perspectief is op gezond en eerlijk werk in de nieuwe, circulaire economie.

De transitie naar de circulaire economie gaat verder dan alleen het zuiniger en slimmer omgaan met grondstoffen, producten en diensten. Het gaat ook om andere werkwijzen en processen binnen en tussen organisaties, om mensen en sociale inclusie. Het vraagt om aandacht voor de sociale dimensie van de circulaire (wereld)economie, in Nederland en de effecten daarvan wereldwijd. Partners hebben dan ook de overtuiging dat zij vooral door samenwerking in slimme nationale en internationale netwerken, in ketens en op diverse schaalniveaus, de slagkracht kunnen ontwikkelen om de gewenste versnelling in de transitie te realiseren.

Gezamenlijke ambitie naar een circulaire economie

De Partners hebben tegen de achtergrond van de adviezen van de Sociaal-Economische Raad (SER) en de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (Rli) en het door het kabinet op 14 september 2016 gepubliceerde programma '*Nederland Circulair in 2050*'[1] de gezamenlijke ambitie een circulaire economie te realiseren, waarmee efficiënt en slim omgaan met grondstoffen en materialen het verdienvermogen van de Nederlandse economie helpt te versterken en het duurzaam omgaan met natuurlijk kapitaal en klimaat- en andere milieudoelen helpt te realiseren. Het vormgeven van een circulaire economie is één van de middelen die daaraan kan bijdragen. Specifieke ontwikkelrichtingen worden in gezamenlijkheid vastgesteld in de afzonderlijke Transitieagenda's, waarbij synergie en coherentie gezocht wordt met bestaande trajecten in het kader van het klimaat- en energiebeleid en het innovatiebeleid.
De Partners zijn gemotiveerd om naar vermogen daaraan een bijdrage te leveren, waarbij de drie strategische paden, zoals benoemd in '*Nederland Circulair in 2050*' een goede leidraad kunnen zijn:

- grondstoffen in bestaande ketens worden efficiënt en hoogwaardig benut;
- waar nieuwe grondstoffen nodig zijn, worden waar mogelijk fossiele, kritieke en niet-duurzaam geproduceerde grondstoffen vervangen door duurzaam geproduceerde, hernieuwbare en algemeen beschikbare grondstoffen;
- nieuwe productiemethodes en producten worden circulair ontworpen, gebieden anders ingericht en nieuwe manieren van consumeren bevorderd waardoor de gewenste reductie, vervanging en benutting van grondstoffen ter versterking van de economie een extra impuls krijgt.

Daarbij wordt niet alleen gestuurd op kwantiteit en veiligheid, maar ook op de kwaliteit van grondstoffen, producten en diensten en op de kwaliteit van arbeid. Partners realiseren zich dat tussen fossiel, klimaat en circulaire economie een sterke relatie bestaat. De uitkomsten van het voor 1 april 2017 door RVO af te ronden onderzoek naar die relatie worden meegenomen in de transitieagenda's.

Ook realiseren Partners zich dat de transitie naar een Circulaire Economie in Nederland niet kan slagen zonder de Europese en internationale kansen en condities te creëren voor een wereldwijde circulaire economie.

Bovengenoemde ambitie zal nader worden uitgewerkt in een aantal transitieagenda's, conform de adviezen van SER en Rli. In deze transitieagenda's geven Partners richting aan de inspanningen en investeringen die nodig zijn om de transitie naar een Circulaire Economie vorm te geven. Partners zien dit akkoord als het gezamenlijke startpunt voor de ontwikkeling van vijf transitieagenda's. Het Rijk zal de eigen ambities rond benodigde interventies in het kader van het programma '*Nederland Circulair in 2050*' (stimulerende wet- en regelgeving, slimme marktprikkels waaronder Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, financiering, kennis en innovatie en internationale samenwerking) met voortvarendheid doorontwikkelen.

Transitieagenda's: opzet en inhoud

Partners stellen in het eerste half jaar van 2017 gezamenlijk vijf transitieagenda's op binnen de prioritaire thema's: (1) Biomassa en voedsel; (2) Kunststoffen; (3) Maakindustrie; (4) Bouw; en (5) Consumptiegoederen, met als doel inzichtelijk te maken hoe daarbinnen en daartussen de transitie naar de circulaire economie te versnellen, zowel vanuit nationaal, EU- als internationaal perspectief als op het niveau van lokale en regionale 'circulaire hotspots'. Elke transitieagenda bevat afspraken over:

- **Ontwikkelrichtingen** voor 2021, 2025, 2030 (beperkt aantal, concreet, haalbaar èn ambitieus) incl. een analyse van potentieel aan zuiniger en slimmer grondstoffengebruik als basis voor onderstaande (deel)agenda's;
- een **Actieagenda** waarin een selectief aantal innovatieprojecten voor de korte en lange termijn is geïdentificeerd met focus op impact, en waarin aandacht is voor:

---

[1] Kamerstukken II, 32 852, nr. 33, dd. 14 september 2016

  - knelpunten, zoals institutionele belemmeringen en financiering;
  - samenhang met andere maatschappelijke doelen en de internationale context (zoals klimaatdoelstellingen en SDG's);
  - crosssectorale verbanden met de andere transitieagenda's;
  - slimme vormgeving van het uitvoeringsproces, incl. heldere duiding rollen en verantwoordelijkheden van relevante Partners;
  - het formuleren van flagship-projecten;
- een **Kennisagenda** waarin kennislacunes, nieuwe kennis- en onderzoeksvragen worden geagendeerd, die cruciaal zijn voor de versnelling van de transitie, de ontwikkeling van de juiste indicatoren, en het doordenken van interferenties tussen doelstellingen en achterliggende waarden;
- een **Sociale agenda**, waarin aandacht wordt geschonken aan:
  - arbeidsmarkteffecten (kansen/risico's, ongewenste neveneffecten, kwaliteit van arbeid);
  - circulaire bedrijfsmodellen waarin hoge werknemerstevredenheid en bedrijfsprestaties samengaan (scholing, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, creativiteit, vakmanschap, ondernemerschap, kwaliteit en betrokkenheid);
- een **Investeringsagenda** die ingaat op:
  - belemmeringen om de circulaire economie te financieren waarbij onderscheid wordt gemaakt in wat nodig is om tot sluitende en financierbare business cases te komen;
  - mogelijke financiële interventies die deze belemmeringen kunnen opheffen.

Partners erkennen dat voor het inzichtelijk maken van de voortgang van de transitie naar de circulaire economie, waaronder de resultaten van de transitieagenda's, het belangrijk is een **monitoringsysteem** te ontwikkelen en een nulmeting te verrichten. Het Rijk geeft aan kennisinstellingen de opdracht om op basis van de relevante fysieke, economische en sociale indicatoren die op breed draagvlak kunnen rekenen, dit monitoringsysteem inclusief nulmeting te ontwikkelen, dat gericht is op het in beeld brengen van de:
- voortgang van afgesproken activiteiten;
- de ontwikkeling van grondstoffenstromen naar, binnen en vanuit Nederland;
- de transitiedynamiek (waar we staan in de transitie, hoe mens en organisatie in de transitie worden meegenomen, hoe interventies van Partners worden afgestemd op de transitiefase van de onderscheiden prioritaire ketens en sectoren).

Transitieagenda's: proces en uitvoering

Ondertekening Grondstoffenakkoord

De opstellende Partners nodigen gedurende de periode dat transitieagenda's worden opgesteld andere partijen uit om het Grondstoffenakkoord mede te ondertekenen, te ondersteunen en ideeën en suggesties aan te leveren ten behoeve van de transitieagenda's. Daartoe wordt de mogelijkheid geboden via de website www.circulaireeconomienederland.nl.

Transitieagenda's

Partners maken de volgende procesafspraken voor de totstandkoming van de transitieagenda's:
- De vijf transitieagenda's worden elk opgesteld door een transitieteam onder leiding van een onafhankelijke, gezaghebbende voorzitter en ondersteund door een professioneel secretariaat dat de beschikking heeft over een onderzoeksbudget. De Rijksoverheid faciliteert de transitieteams door de bekostiging van secretariaten en onderzoeksbudgetten.
- Een kernteam van partners zorgt voor 1 maart 2017 voor de samenstelling van transitieteams (inclusief voorzitterschap) op de 5 prioritaire thema's. Dit team krijgt ook de opdracht om in de periode daarna het proces te begeleiden en toe te zien op een zo pragmatisch mogelijke aanpak met goede samenwerking tussen transitieteams.
- Partners worden uitgenodigd om via diverse participatievormen mede vorm te geven aan de transitieagenda's. Ook stimuleren zij hun achterban en netwerken om mee te doen. Relevante Green Deals zullen actief betrokken worden in de transitieagenda's om versnelling en opschaling van bestaande initiatieven te faciliteren. Partners geven de transitieteams de ruimte om de bijdrage van alle Partners zo efficiënt en effectief mogelijk te organiseren (in kleine en/of grotere bijeenkomsten).
- Begin maart 2017 vindt op initiatief van de Rijksoverheid een 'kick-off' bijeenkomst plaats waarin de eerste afspraken worden gemaakt over deelname, focus en de procesaanpak van totstandkoming van de transitieagenda's.
- Partners geven elk voor 1 maart 2017 op de bovengenoemde website aan welke concrete inbreng zij willen leveren aan het netwerk van Partners ('digitaal visitekaartje'). Het programma '*Nederland Circulair in 2050*' vormt de bijdrage van de Rijksoverheid.

- Partners gaan in op het aanbod van de SER om bij de uitvoering van het Grondstoffenakkoord beschikbaar te zijn voor consultatie en andere vormen van ondersteuning, waarbij vooral reflectie is gewenst op de mate van focus, impact/doelbereik van voorgestelde activiteiten, de keuze van indicatoren, crosssectorale samenhang en de relatie met andere transitietrajecten en SDG's.

Na de totstandkoming van de transitieagenda's bepalen alle Partners, afzonderlijk en collectief of en zo ja hoe zij gaan deelnemen aan de uitvoering ervan.

De afspraken zoals verwoord in dit akkoord zijn gebaseerd op vrijwillige intenties en zijn derhalve niet in rechte afdwingbaar.

Aldus ondertekend op 24 januari 2017 te Den Haag:

...